

22 listopada 2023 r.

Oświadczenie (KK 1/2023) w sprawie konstytucyjnej roli, mandatu i niezależności Najwyższej Izby Kontroli w Polsce

[Komitet Kontaktowy najwyższych organów kontroli \(NOK\) UE](#)¹ promuje skuteczną kontrolę zewnętrzną i rozliczalność w Unii Europejskiej oraz pomaga usprawniać zarządzanie finansami UE i dobre rządy z korzyścią dla jej obywateli.

Komitet Kontaktowy odnotowuje w tym względzie, że jeden z jego członków, Najwyższa Izba Kontroli (NIK), zgłosił ostatnio istotne trudności w wykonywaniu swojego konstytucyjnego mandatu. NIK przekazała swoją sprawę do mechanizmu szybkiego orzecznictwa na rzecz niezależności NOK (tzw. procedura SIRAM) w ramach Inicjatywy INTOSAI² ds. Rozwoju (IDI), która w maju 2023 r. opracowała [raport z oceny dotyczącej zarzutów systematycznego ograniczania niezależności Najwyższej Izby Kontroli w Polsce \(NIK\)](#).

Na podstawie zebranych dowodów oraz oceny dokonanej przez IDI w odniesieniu do zasad niezależności zawartych w Deklaracjach z Limy i z Meksyku³ oraz standardów INTOSAI, w raporcie SIRAM stwierdza się, że niezależność NIK jest zagrożona w zakresie:

- niezależności szefa NOK (zasada 2);
- pełnej swobody NOK w wykonywaniu posiadanego mandatu i swoich funkcji (zasada 3);
- nieograniczonego dostępu do informacji w celu prawidłowego wykonywania swoich ustawowych obowiązków (zasada 4).

Komisja Europejska w sprawozdaniu na temat praworządności w 2023 r.⁴ zwróciła uwagę na kwestie związane ze skutecznym funkcjonowaniem NIK, które wynikają z opóźnień w powoływaniu członków Kolegium NIK⁵ oraz przeszkód w wykonywaniu funkcji kontrolnych w stosunku do spółek Skarbu Państwa.

Dorobek wspólnotowy UE, który nakłada prawnie wiążące obowiązki na wszystkie państwa członkowskie UE, przewiduje niezależną operacyjnie, instytucjonalnie i finansowo funkcję audytu zewnętrznego, zgodną z deklaracjami z Limy i z Meksyku oraz ze standardami INTOSAI. Komitet Kontaktowy uważa wszelkie próby uniemożliwiania jego członkom prawidłowego wykonywania swojej pracy za sprzeczne z podstawowymi zasadami Unii Europejskiej i dorobkiem wspólnotowym. Dlatego Komitet Kontaktowy wzywa wszystkie zainteresowane strony do poszanowania konstytucyjnej roli NIK i ułatwienia realizacji mandatu NIK.

¹ Komitet Kontaktowy UE to zgromadzenie szefów najwyższych organów kontroli państw członkowskich UE i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego. Ostatnie zebranie Komitetu odbyło się w Lizbonie w dniach 21-22 czerwca 2023 r.

² Międzynarodowa Organizacja Najwyższych Organów Kontroli (INTOSAI).

³ Oprócz deklaracji z [Limy](#) i z [Meksyku](#) mówią o tym rezolucje ONZ: [A/66/209](#) w sprawie promowania wydajności, rozliczalności, skuteczności i przejrzystości administracji publicznej poprzez umocnienie najwyższych organów kontroli oraz [A/69/228](#) w sprawie promowania i rozwoju wydajności, rozliczalności, skuteczności i przejrzystości administracji publicznej poprzez umocnienie najwyższych organów kontroli.

⁴ [Sprawozdanie](#) z lipca 2023 r. przedstawia sytuację w zakresie praworządności w UE oraz ocenę sytuacji w każdym państwie członkowskim.

⁵ W dniu 11 września 2023 r. NIK [poinformowała](#) Przewodniczącego INTOSAI, że w skład Kolegium NIK wchodzi tylko trzech zamiast dwunastu ustawowych członków.